

ОБЛІК ДОХОДІВ ВІД ФІЗИЧНИХ ОСІБ ЗА ВИКОРИСТАНУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

(Представлено к.е.н., доц.Савченко Р.О.)

Визначено сутність доходів відповідно до вимог чинного законодавства. Встановлено особливості діяльності енергопостачальної компанії. Внесено пропозиції для оптимізації обліку по статтям.

Ключові слова: діяльність підприємства, доходи, облік, розрахунки з покупцями і замовниками.

Постановка проблеми. Головна мета роботи будь-якого підприємства - отримання прибутку, а також задоволення суспільних потреб. Звісно, без виконання першої частини не буде виконуватися в повній мірі і друга частина мети. Діяльність підприємства має бути ефективною, покривати не лише витрати на виробництво своєї продукції, а й забезпечувати чистий прибуток. Прибуток – це узагальнений результат роботи всього підприємства, тому провівши аналіз його складників, зможемо бачити яка саме діяльність займає найбільшу питому вагу у доході компанії.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних проблем обліку доходів зробили такі вчені Ф.Ф.Бутинець [1], Г.І.Цирюлик [2], Ф.В. Максимова [3] та інші.

Метою статті є дослідження сутності категорії доходів, уточнення складу доходів залежно від специфіки підприємства та надання рекомендації щодо обліку доходу на рахунках бухгалтерського обліку.

Викладення основного матеріалу. У понятті «доходу» є багато варіацій. Наприклад, пояснення Ф.Ф. Бутинця: «Як економічна категорія дохід (виручка) є потоком грошових коштів та інших надходжень за певний період, отриманий від продажу продукції, товарів, послуг» [1, с.454]. Згідно з П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: «Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходжень активів, або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (окрім збільшення капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період [4, с.25]. За визначенням доходу М.С.Абрютіною: «Дохід в економічному розумінні – це різниця між вартістю випуску продукції і витратами на її виробництво».

Зупинимось у даній статті на ототоженні доходу до валової виручки від реалізації. Для зручного обліку, а також для подання звітностей дохід поділяють за видами діяльності. Звичайна діяльність – будь-яка діяльність підприємства. В її складі виділяють операційну, фінансову та іншу діяльність. Операційну діяльність, в свою чергу, поділяють на основну та іншу операційну. Основна діяльність – це діяльність пов'язана з виробництвом або реалізацією продукції, що є головною метою створення підприємства та забезпечують основну частку доходу підприємства.

Згідно зі специфіки підприємства ПАТ «ЕК «Житомиробленерго» головною метою створення підприємства є надання електричної енергії споживачам, згідно укладених договорів за тарифами [5].

Для обліку доходів від реалізації електроенергії використовують бухгалтерський рахунок 7031 «Дохід від надання послуг по передачі та транзиту електричної енергії». Згідно даних, наведених на офіційному сайті компанії, компанія обслуговує близько 599 тисяч фізичних споживачів. Продаж електроенергії фізичним особам (простіше кажучи, населенню) займає найбільшу питому вагу у загальному обсязі продажу електроенергії, а саме близько 42 %.

Але розбиття це лише для внутрішніх користувачів, адже окрім реалізації населенню, здійснюється реалізація промисловим підприємствам, електрифікованому міському транспорту, сільському господарству, комунальним організаціям та іншим непромисловим споживачам. Тому інформація про відсоткове відношення кожного виду доходу використовується лише для управлінського обліку.

Якщо ж говорити детальніше про доходи від фізичних осіб, то не можна не згадати і організацію обліку на підприємстві для цього. Коли споживач заключає договір на споживання електроенергії, в ньому обумовлюються договірне споживання електроенергії, права і обов'язки споживача електроенергії, а також надається новому споживачу його особовий рахунок. По цьому рахунку ведеться облік споживання електроенергії, перевірки працівниками компанії, виставлені рахунки, та, відповідно оплата за отриману електроенергію згідно рахунку. Таким чином ведеться аналітичний облік за кожним споживачем. При збиранні і оброблянні даних для звіту керівництву, дані від надходження узагальнюються на єдиний рахунок 7031.

Бувають випадки, коли споживач відшкодовує збитки компанії, оплата заноситься на його особовий рахунок, але не в рахунок погашення заборгованості за електроенергію, а в рахунок погашення боргу по актам. Це у тому випадку, коли представник компанії виявив пошкодження пломби на лічильнику електроенергії, або несанкціоноване підключення незареєстрованих споживачів.

Але в будь-якому разі, в інтересах компанії надання послуг та збільшення кількості споживачів, адже це буде означати збільшення доходів, завдяки чому буде здійснена оплата праці працівникам, буде змога закупити нове обладнання, провести якнайбільше планової заміни лічильників, щоб зменшити вірогідність збоїв в програмуванні старих лічильників.

Не дивлячись на те, що наша компанія не виробляє електроенергію, а купує, у нас є витрати, які відносять на 23 бухгалтерський рахунок, що в свою чергу впливає на формування собівартості 1 кВА електроенергії. Адже регулярно проводяться роботи по заміні лічильників, старого обладнання в ТП, розчищення ліній електропередач від дерев та кущів тощо. Але безпосередньо за ці роботи споживачі не платять компанії, адже це входить в інтереси самої компанії для безперебійної подачі електроенергії споживачам.

Бувають випадки, коли сам споживач, не чекаючи планову заміну компанії по лічильникам (через 6 або 10 років, залежно від марки електричного лічильника) подає заяву в свій РЕМ для заміни лічильника. В цьому випадку в нас з'являється новий клієнт за своїми даними, що пише заяву, і саме на його ім'я випикується рахунок. Тобто для послуг, навіть тим самим споживачам, населенню, і для

електроенергії використовують дві різні бази даних. Безперечно, це робить роботу більш затратною і незручною, адже для укладення одноразового договору потрібні всі дані людини, що пише заяву. Слід зазначити що, було б набагато зручніше мати єдину базу споживачів, при зверненні по платну послугу, в квитанцію за електроенергію, додати суму до сплати по послугам.

Також для зручності було б бажано розділити бухгалтерські рахунки для різних статей доходу за електроенергією (окремо промисловість, окремо населення тощо).

Слід зауважити і про роль контролю. Одним із необхідних завдань контролю є встановлення достовірності сум дебіторської і кредиторської заборгованості. Станом поточних розрахунків найточніше відображається рівень організації господарської і фінансової роботи, а також бухгалтерського обліку.

Слід зазначити, що раціональна організація внутрішнього контролю за станом розрахунків сприяє зміцненню договірної та розрахункової дисципліни, підвищенню відповідальності за дотримання платіжної дисципліни, скороченню дебіторської і кредиторської заборгованості, покращанню фінансового стану суб'єкта господарювання. Схематично процедуру контролю можна

При цьому особливої уваги потребує власне оцінка надійності внутрішнього контролю. Правильна оцінка системи внутрішнього контролю підприємства-клієнта дає можливість розробити програму контролю, визначити кількість, види та обсяг контрольних процедур.

За результатами внутрішнього контролю оцінюють величину дебіторської заборгованості й зобов'язань зокрема, її впливу на достовірність усієї фінансової звітності.

Ще одним важливим аспектом з метою ефективного управління дебіторською заборгованістю доцільно вести облік покупців за рівнем платоспроможності, використовуючи при цьому інформацію про виконання платежів, а також загальну інформацію, що характеризують контрагентів та їх репутацію.

Так модель контролю за своєчасністю погашенням дебіторської заборгованості населенням за реалізовану електроенергію має поєднувати кілька методів контролю: 1) графік старіння; 2) дні неоплачених продажів; 3) матрицю залишків дебіторської заборгованості. Модель внутрішнього контролю має передбачати два етапи: контроль оплати продукції покупцями і контроль дебіторської заборгованості, за якими визначено об'єкти контролю, критерії ефективності і методу контролю.

Проведені розрахунки даватимуть можливість визначити коло покупців продукції з дуже тривалими і великими заборгованостями, щоб розробити індивідуальні заходи зі забезпечення її погашення.

Показник відношення прострочених платежів до загальної заборгованості слід застосовувати обмежено, оскільки при його розрахунку залучають змінні величини й одержані результати не відображають реальний стан справ на підприємстві.

Висновки. На основі аналізу публікацій та досліджень вчених, а також чинного законодавства, враховуючи специфіку роботи енергопостачальної компанії, можна зробити висновок, що облік доходів від фізичних осіб за використану електроенергією мало досліджують, узагальнюючи при цьому дані для управлінських рішень до обліку доходів від надання послуг за використану електроенергію.

Важливим є розуміння керівництва компанії, що узагальнюючи дані, не можна побачити динаміку споживання, зрозуміти чому певна галузь стала давати менше доходу тощо. Тому, в першу чергу потрібно чітко визначити окремі рахунки для обліку доходів від продажу електроенергії різним галузям, створити єдину базу даних для обліку по розрахункам як за електроенергією, так і за послугами. Це допоможе бачити дохід по статтям, краще бачити картину фінансового результату компанії та планувати роботи.

Список використаної літератури:

1. Бухгалтерський фінансовий облік [текст]: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» [Ф.Ф.Бутинець та ін.]. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.

2. Цирюлик Г.І. - Облік та аудит доходів операційної діяльності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.09 / Г. І. Цирюлик ; Ін-т аграр. економіки УААН. — К., 2010. — 22 с. — укр.

3. Про затвердження національного положення (стандарту бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ztoe.com.ua/indicators/zvit2015.pdf>

5. Bowen Howard R. Social Responsibilities of the Businessman / H.R. Bowen. — N.Y.: Harper & Row, 1953. — 298 p.

6. Carroll A.B. A three-dimensional conceptual model of corporate performance/ A.B. Carroll// Academy of Management Review. — 1979. — Vol. 4. — P. 497—505.

7. Globalcompact [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://http://unglobalcompact.org>

References:

1. Accounting Accounting [text]: a textbook for students majoring in "Accounting and Auditing" [F.F.Butynets et al.]. - 8th ed., Ext. and revised. - Exactly: PE "Ruta", 2009. - 912 p.

2. Tsyryulyk GI - Accounting operating income farm: Author. Dis. candidate. Econ. Sciences: 08.00.09 / GI Cilyurik; Inst Agrar. Economics Agrarian Sciences. - K., 2010. - 22 p. - Thesis.

3. On approval of the national provisions (Accounting Standard 1, "General Requirements for Financial Reporting" [Electronic resource]. - Access: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

4. [Electronic resource]. - Access: <http://www.ztoe.com.ua/indicators/zvit2015.pdf>

5. Bowen Howard, R. (1953), Social Responsibilities of the Businessman, N.Y.: Harper & Row

6. Carroll, A.B. (1979), "A three-dimensional conceptual model of corporate performance", Academy of Management Review, vol. 4 (4), pp. 497—505.

7. Globalcompact (2016), "The official website Globalcompact", available at: <http://unglobalcompact.org> (Accessed 25 September 2016).

ДЗІУБЕНКО Тетяна Сергіївна – магістр Житомирського національного агроекологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси:

- обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку доходів